

Spoločná poľnohospodárska politika a jej vplyv na slovenský agropotravinársky priemysel

Mariana Dubravská*

Prešovská univerzita v Prešove

Fakulta manažmentu, Katedra ekonómie a ekonomiky

Konštantinova ul. 16, 080 01 Prešov, Slovenská republika

mariana.dubravska@unipo.sk

Elena Širá

Prešovská univerzita v Prešove

Fakulta manažmentu, Katedra ekonómie a ekonomiky

Konštantinova ul. 16, 080 01 Prešov, Slovenská republika

elena.sira@unipo.sk

* corresponding author

Abstrakt: Spoločná poľnohospodárska politika (SPP), už od svojho vzniku bola považovaná za veľmi významnú politiku Európskej únie. SPP vo veľkom meradle ovplyvňovala ekonomický, sociálny a tiež politický vývoj Európskej únie. Vstupom SR do EÚ v máji v roku 2004 sa začalo uplatňovanie SPP EÚ aj na Slovensku. Cieľom predkladaného príspevku je zhodnotiť vplyv Spoločnej poľnohospodárskej politiky na potravinársky priemysel SR.

Kľúčové slová: Spoločná poľnohospodárska politika, agropotravinársky priemysel, Slovenská republika.

JEL Classification: Q17, Q18

1. Úvod

Spoločná poľnohospodárska politika (SPP), už od svojho vzniku bola považovaná za veľmi významnú politiku Európskej únie. SPP vo veľkom meradle ovplyvňovala ekonomický, sociálny a tiež politický vývoj Európskej únie. Začala sa formovať v čase vojny, kedy celá produkcia v poľnohospodárstve bola ochromená. V tomto období bolo potrebné zabezpečiť veľké množstvo potravín pre obyvateľstvo i produkciu (Angelovič a kol. 2012).

Spoločnú poľnohospodársku politiku ktorá je na úrovni EÚ určujú vlády členských krajín a tiež ju vykonávajú členské štáty. Je zameraná na zabezpečenie príjmov poľnohospodárov a tiež ich podporuje, aby vyrábali výrobky len vysokej kvality, ktoré si vyžaduje daný trh a podnecuje ich, aby hľadali nové možnosti rozvíjať sa, napríklad obnoviteľné zdroje energie, ktoré sú lepšie pre životné prostredie. Vstupom SR do EÚ v máji v roku 2004 sa začalo uplatňovanie SPP EÚ aj na Slovensku. Pre nových členov EÚ boli stanovené základné podmienky aplikácie SPP, ktoré sa dohodli v decembri 2002 na kodanskom summite EÚ. Pri podpise prístupovej zmluvy SR svojim podpisom súhlasilo so systémom podpôr používaných v EÚ a tiež SR súhlasilo aj s ich aplikovaním na podmienky Slovenskej republiky (Kašťačková 2012).

2. Teoretické východiská

Spoločná poľnohospodárska politika (SPP) obsahuje množstvo ustanovení a mechanizmov, ktoré riadia výrobu a spracovanie poľnohospodárskych výrobkov a obchodovanie s nimi. Jej hlavným cieľom je zabezpečenie životnej úrovne pre poľnohospodárov s stálej a bezpečnej dodávky potravín a prijateľné ceny pre spotrebiteľov.

Spoločná poľnohospodárska politika má aj veľký symbolický význam. SPP bola ako prvá z oblasti, kde sa najviac právomoci prinieslo na EÚ. Je veľmi úzko spätá s dvoma kľúčovými oblasťami EÚ a to s vnútorným trhom hospodárstva a menovou úniou (Kašťačková 2012).

Vznik a uskutočňovanie Spoločnej poľnohospodárskej politiky sa spája s docieľením ekonomických a sociálnych cieľov.

K ekonomickým cieľom možno zaradiť:

- ✓ zvýšenie produktívnosti poľnohospodárstva prostredníctvom technickej modernizácie pri zabezpečení racionalistického rozvoja poľnohospodárskej výroby a účinné využitie výrobných faktorov (hlavne ľudských zdrojov, ale aj kapitálu), čím by sa mala zaistiť konkurencieschopnosť poľnohospodárstva,
- ✓ uchrániť poľnohospodárov pred cenovými výkyvmi (jedným z cieľov SPP je ponechanie primeranej životnej úrovne farmárov aj sľúbenými cenami, čo by v prípade rýchleho zníženia cien poľnohospodárskych produktov značilo ich nižšie zisky).

K sociálnym cieľom patria:

- ✓ zabezpečenie určitej životnej úrovne poľnohospodárskej komunity a to najmä zdvihnutím osobných príjmov poľnohospodárov,
- ✓ zabezpečenie pevnej životnej úrovne poľnohospodárov,
- ✓ zabezpečenie ekonomickej stability vidieka, a ponechanie jeho osídlenia,
- ✓ zabezpečenie vhodných cien poľnohospodárskej produkcie pre spotrebiteľov (Harakaľová 2013).

Poslednou reformou SPP sa zavádzajú nové ciele: hospodárske ciele (zaistiť potravinovú bezpečnosť prostredníctvom životaschopnej poľnohospodárskej výroby a zlepšovať konkurencieschopnosť a rozdeľovanie hodnoty v potravinovom reťazci), environmentálne ciele (využívať prírodné zdroje udržateľným spôsobom a bojovať proti zmene klímy) a územné ciele (zabezpečiť hospodársku a sociálnu dynamiku vidieckych oblastí) (Európsky parlament 2021).

Spoločná poľnohospodárska politika funguje na troch zásadách. Tieto zásady sú:

© 2021 The Author(s). Published by Journal of Global Science.

2

This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (<http://creativecommons.org/licenses/by/3.0/>), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited. The moral rights of the named author(s) have been asserted.

Zásada spoločného trhu – umožňuje a dovoľuje voľnú výmenu tovarov medzi členskými krajinami EÚ. Pri tejto zásade je ráznosť kladená na odstránenie hocijakých obmedzení v obchode v rámci EÚ. Je prísne zakázané diskriminovať poľnohospodárske produkty z dôvodu ich štátnej príslušnosti ich výrobcov. Prekážky spoločného trhu sa vyriešili po odstránení dovozných kvót, dovozných ciel a opatrení ktoré mali podobný účinok.

Zásada preferencie komunitárnych výrobkov – zaoberá sa podporou nákupu a predaja výrobkov ktoré sú vyrobené v členských krajinách v EÚ a mimo nej.

Nákupcovia v členských krajinách EÚ sú zviazaní morálnou povinnosťou v rámci zásad SPP, t.j., že pri nákupoch sú povinní uprednostňovať výrobky, ktoré pochádzajú z členských štátov EÚ. Komunitárnej preferencie sú dôležitým nástrojom prahové ceny, ktoré sú vyššie ako ceny poľnohospodárskych produktov na svetovom trhu.

Zásada finančnej solidarity – od roku 1962 do roku 2006 sa výdavky zo spoločného rozpočtu na realizáciu SPP realizovali prostredníctvom fondu Európsky poľnohospodársky záručný a usmerňovací fond (European Agricultural Guidance and Guarantee Fund- EAGGF) (Harakaľová 2013).

Na spoločnú organizáciu poľnohospodárskych trhov sú k dispozícii viaceré nástroje, ktoré sa skladajú z dvoch pilierov. Prvý pilier obsahuje trhové mechanizmy, príspevky k príjmu a priame platby. Nástroje ktoré existujú od začiatku SPP: dovozná prírážka, spoločné zahraničné clo, intervenčné ceny, priame príspevky, príspevky k príjmu.

Druhý pilier vznikol s Agendou 2000 a s reformou z roku 2003 a obsahuje silnú podporu vidieku: cross-compliance (priame platby na počet zamestnancov za podnik so štandardmi životného prostredia) a modulácia (krátenie priamych platieb) (SPPK 2015).

Cenový systém pozostáva z troch cien:

- ✓ zaručené (intervenčné) ceny- boli definované ročne pre hlavné poľnohospodárske výrobky: obilniny, hovädzie mäso, mlieko, cukor a tak ďalej.
- ✓ prahové ceny- sú definované minimálne ceny na trhu EHS, dovoz by sa mohol dramaticky zvýšiť ak sú svetové ceny na hraniciach EHS nižšie ako intervenčné ceny.
- ✓ cieľové ceny- sú teoretickejšie. Sú to „ideálne“ ceny, ktoré by sa mali na trhu dosiahnuť pre poľnohospodárov a v dôsledku poľnohospodárskej politiky (Burny 2010).

3. Materiál a metódy

Cieľom predkladaného príspevku je zhodnotiť vplyv Spoločnej poľnohospodárskej politiky na potravinársky priemysel SR. V príspevku sú použité vedecko-poznávacie metódy, t.j. analýza problematiky, syntéza získaných informácií a dedukcia.

Predkladaný príspevok bol vypracovaný ako súčasť riešenia grantového projektu VEGA 1/0082/19.

4. Výsledky a diskusia

Vstupom SR do EÚ v máji v roku 2004 sa začalo uplatňovanie SPP EÚ aj na Slovensku. Na Slovensku sa financuje SPP prostredníctvom: priamych platieb, krízového plnenia, trhových opatrení a licencií, vývozných náhrady pre výrobky poľnohospodárskeho charakteru a vývozných náhrady pre spracovanie poľnohospodárskych výrobkov

Priame platby na Slovensku sa financujú najmä z Európskeho poľnohospodárskeho záručného fondu a v malej miere aj zo štátneho rozpočtu SR. Zjednodušený systém priamych platieb sa na Slovensku uplatňuje na čerpanie financií z prostriedkov EÚ. Úlohou systému je rozdelenie celého balíka financií priamych platieb EÚ, vypočíta sa ako súčet nárokových platieb na rok pre jednotlivé komodity, kde sa rozdelí pre každý hektár oprávnenej výmery poľnohospodárskej pôdy. Krízové plnenie (Cross Compliance) – ide o zákonné požiadavky hospodárenia a udržiavanie svojej plochy v dobrých poľnohospodárskych a environmentálnych podmienkach majú povinnosť dodržiavať poberatelia priamych podpôr a tiež kompenzačných platieb a tiež poľnohospodári ktorí obrábajú plochy v oblasti NATURA 2000. Ak podmienky nebudú dodržané tak im budú platby krátené. Trhové opatrenia sú prvky, ktoré slovenskí poľnohospodári môžu využívať po vstupe Slovenska do EÚ. Vývozných náhrady pre poľnohospodárske

výrobky sú zamerané len na základné poľnohospodárske výroky. Vyrovnáva sa rozdiel medzi vyššou cenou na trhu EÚ a nižšou cenou na svetovom trhu (Kašťáková 2012).

Potravinárstvo je spracovateľské odvetvie, ktoré je závislé a veľmi úzko späté s poľnohospodárstvom. Zaoberá sa prevzatím, skladovaním, spracovaním poľnohospodárskych produktov a následnou výrobou potravinárskych výrobkov. Takýmto spôsobom sa podieľa na zásobovaní obyvateľstva potravinami a na výživovej politike štátu (istp 2020).

Cieľom potravinárskeho priemyslu, ako celku je každoročne dosahovanie kladných hodnôt výsledku hospodárenia.

SPP zaisťuje potravinárstvu a poľnohospodárstvu podporu príjmu. Jednou z podpôr sú priame platby ktoré zaisťujú stabilitu príjmu. Finančnú podporu vo forme priamych platieb pre EÚ a pre SR je znázornená v tabuľke 1.

Tabuľka 1: Priame platby do poľnohospodárstva, rozvoja vidieka a potravinárstva SR v mil. €

Rok	EÚ	SR	Spoľu
2010	243,70	93,90	337,60
2011	278,40	86,80	365,20
2012	311,70	58,60	370,30
2013	324,90	40,30	365,20
2014	352,20	52,90	405,10
2015	375,90	9,10	385,00
2016	399,20	8,80	408,00
2017	405,35	5,18	410,53
2018	443,66	4,67	448,33
2019	486,51	4,12	490,63

Zdroj: Zelená správa 2019

Finančná pomoc pomocou priamych platieb pre EÚ bola najnižšia v roku 2010 a to 243,70 mil.€. V roku 2011 nastal nárast pomoci a to na 278,40 mil. €. Priame platby pre EÚ ako celok každoročne zvyšovali. V roku 2019 bola najvyššia hodnota priamych platieb a to 486,51 mil.€.

Priame platby pridelené pre SR ako pomoc každým rokom klesali a v posledných rokoch dosahujú veľmi nízke hodnoty. Najvyššia pomoc prostredníctvom priamych platieb bola v roku 2010 a to 93,90 mil.€. Najväčší a najvýraznejší pokles finančnej pomoci pre SR nastal v roku 2015, v roku 2015 boli vo výške 9,10 mil.€. V nasledujúcich rokoch finančná pomoc klesala. Najnižšia finančná pomoc prostredníctvom priamych platieb bola v roku 2019 a to vo výške 4,12 mil.€ pre SR.

Tabuľka 2: Výdavky SPP podľa jednotlivých členských štátov

Členský štát	1. Rozdelenie podľa členských štátov Priama pomoc/trhy a ďalšie opatrenia v roku 2018/rozvoj vidieka v roku 2019 (mil. EUR)				2. Podiel poľnohospodárskych podnikov využívajúcich priamu pomoc z EPZF (v %) (2019)		
	a. Priama pomoc (1. pilier – EPZF)	b. Celkový súčet pilier – EPZF (vrátane a.)	c. EPFRV spolu (2. pilier)	(b+c) % z EÚ spolu	d. Pomoc ≤ 5 000 EUR	e. Pomoc ≤ 20 000 EUR	f. Pomoc ≥ 50 000 EUR
BE	488,3	553,9	78,9	1,1 %	34,50	74,65	3,79
BG	785,3	805,4	308,6	2,0 %	65,86	89,90	4,77
HR	278,85	288,2	299,6	1,0 %	89,92	98,44	0,29
CZ	854,3	875,3	393,8	2,3 %	57,19	80,89	10,10
DK	822,3	833,3	101,1	1,7 %	49,38	73,33	13,17
DE	4 794,3	4 910,0	1 273,6	11,2 %	45,11	79,93	4,73
EE	133,0	134,2	124,9	0,4 %	75,68	90,04	4,07
EL	1 982,3	2 038,7	411,4	4,4 %	82,27	98,17	0,15
ES	5 101,4	5 690,7	1 165,6	12,4 %	68,55	90,25	2,15
FR	6 935,0	7 480,3	2 063,5	17,3 %	26,93	57,54	8,64
IE	1 200,4	1 198,2	324,0	2,7 %	40,96	88,68	1,29
IT	3 633,6	4 273,0	1 449,1	10,4 %	81,32	95,67	1,14
CY	48,5	55,1	20,9	0,1 %	94,58	98,98	0,18
LV	252,6	254,0	206,5	0,8 %	86,04	95,81	1,42
LT	468,9	469,3	181,2	1,1 %	84,94	96,72	0,74
LU	32,9	33,4	14,4	0,1 %	27,33	59,74	5,58
HU	1 265,2	1 303,0	511,3	3,3 %	78,14	92,72	2,63
MT	5,1	5,7	19,4	0,0 %	96,80	99,05	0,10
NL	679,5	703,8	90,4	1,4 %	28,34	73,89	3,20
AT	691,1	716,4	538,1	2,2 %	56,91	95,60	0,40
PL	3 387,3	3 415,6	1 092,2	8,1 %	87,56	99,97	0,24
PT	671,3	775,1	523,0	2,3 %	86,92	96,12	1,33
RO	1 847,4	1 889,8	967,0	5,2 %	93,62	98,37	0,60
SI	134,7	142,1	120,1	0,5 %	90,16	99,20	0,10
SK	445,1	456,3	209,3	1,2 %	73,21	86,12	8,82
FI	523,1	528,4	351,1	1,6 %	47,31	86,14	2,44
SE	687,5	709,2	226,3	1,7 %	57,69	83,10	5,18
UK	3 186,2	3 228,7	773,9	7,2 %	30,46	68,12	10,65
UE	0,0	195,3	0,0	0,3 %	—	—	—
EÚ-27 (bez Spoj. kráľovstva)	38 149,4	40 733,7	13 066,1	—	—	—	—
EÚ-28	41 335,6	43 962,4	13 840,0	100,0	74,89	92,16	1,93

Zdroj: Európsky parlament 2021

Slovenská republika patrí medzi krajiny s nízkou mierou priamej pomoci. V porovnaní s ČR sme čerpali pomoc na úrovni polovičnej hodnoty pomoci pre ČR. Taktiež v rámci čerpania podpory z druhého piliera sú hodnoty pomoci nižšie v porovnaní s ostatnými členskými krajinami. Ucelenejší pohľad na postavenie slovenského poľnohospodárstva v kontexte postavenie v EÚ zahŕňa tabuľka 3.

V porovnaní s krajinami EÚ využívajúcimi porovnateľnú poľnohospodársku plochu, SR disponuje nižším počtom poľnohospodárskych podnikov, dosahuje nižšiu zamestnanosť v poľnohospodárstve aj napriek danému podielu primárneho sektora na HDP v %.

Tabuľka 3 Základné údaje o poľnohospodárstve a potravinárskom priemysle (EÚ-28, 2016 – 2019)

	Využitá poľnohospodárska plocha (VPP) (tis. ha)	Počet poľnohospodárskych podnikov (PP) (tis. PP)	VPP/P (ha)	Zamestnanosť v poľnohospodárstve (tis. osôb)	HPH v poľnohospodárstve (mil. EUR)	Podiel primárneho sektora na HPH/HDP (%)	Prijmová zložka na ročnú pracovnú jednotku (v EUR/RPJ)	Zamestnanosť v potravinárskej výrobe (tis. osôb)	HPH v potravinárskom priemysle (mil. EUR)
	2018	2016	2016	2019	2019	2019	2019	2018	2017
BE	1 356	36,8	36,7	59,1	2 279,3	0,6	32 551,6	86,4	8 236,7
BG	5 030	202,7	22,0	596,8	1 912,6	3,9	9 565,3	81,8	1 042,5
CZ	3 523	26,5	130,2	158,6	1 661,6	2,2	18 466,6	100,1	3 878,5
DK	2 632	35,0	74,6	68,4	3 499,0	1,2	52 852,4	54,6	4 200,8
DE	16 645	276,1	60,5	597,0	2 105,3	0,9	29 633,5	625,2	46 240,0
EE	1 004	16,7	59,6	20,6	350,6	3,1	15 380,1	13,4	393,4
EL	5 288	684,90	6,6	469,4	5 689,2	4,3	15 594,3	124,9	5 615,6
ES	24 201	945,0	24,6	782,1	26 556,0	3,1	29 267,8	369,2	26 255,0
FR	29 020	456,5	60,9	741,0	31 270,7	1,8	33 649,8	623,0	43 677,0
IE	4 516	137,6	35,5	102,9	2 917,0	1,0	19 522,7	49,5	8 812,8
IT	12 908	1 145,7	11,0	930,0	31 775,4	2,2	19 682,9	400,2 (2017)	28 060,8
CY	131	34,9	3,2	15,0	359,0	2,3	16 525,5	12,7	311,2
HR	1 485	134,5	11,6	103,9	1 067,4	3,5	6 361,9	49,1	1 476,3
LV	1 937	69,9	27,6	65,8	533,5	4,1	7 604,4	21,3	543,9
LT	2 947	150,3	19,5	88,6	1 352,7	3,2	6 741,8	38,35	1 523,0
LU	131	1,9	66,3	3,6	117,4	0,3	22 470,1	4,7	277,4
HU	5 343	430,0	10,9	187,7	3 498,7	4,2	9 121,2	97,5	2 285,2
MT	11	9,2	1,2	3,6	62,3	1,0	11 761,9	3,0	147,6
NL	1 822	55,7	32,3	204,0	11 230,3	1,8	44 673,6	127,3	15 726,0
AT	2 653	132,5	20,1	150,7	3 307,3	1,3	20 464,1	74,3	6 286,9
PL	14 539	1 410,7	10,2	1 508,4	10 403,1	2,6	6 959,7	410,3	13 450,3
PT	3 591	259,0	14,1	401,4	3 159,3	2,4	11 992,4	96,7	4 138,4
RO	13 413	3 422,0	3,7	1 884,8	8 980,2	4,8	4 918,5	158,5	8 884,5
SI	477	69,9	7,0	72,1	578,2	2,4	6 296,9	16,0	568,9
SK	1 919	25,7	73,6	73,3	506,7	2,6	17 329,4	38,0	857,4
FI	2 274	49,7	44,9	89,3	1 254,2	2,8	23 242,4	36,0	2 705,0
SE	3 000	62,9	47,9	98,5	1 682,6	1,6	28 082,5	57,8	4 731,5
UK	17 367	185,1	90,1	396,6	11 673,2	0,7	34 421,2	374,5	35 243,1 (2016)
EU-27	161 548			9 476,6	177 056,8	1,8	16 579,5	2 956,7	240 191,6
EÚ-28	179 163	10 467,7	16,6	9 873,1	188 730,0	1,7			

Zdroj: Európsky parlament 2021

Potravinárska výroba je charakteristická nízkou zamestnanosťou a relatívne nízkou hrubou pridanou hodnotou v komparácii s ostatnými členskými štátmi EÚ.

5. Záver

Spoločná poľnohospodárska politika (SPP) existuje od roku 1962 a predstavuje jednu zo multinacionálnych politických oblastí EÚ. O právomoci pri jej rozhodovaní sa delia členské štáty a EÚ. Patrí k významným politickým oblastiam EÚ a je najdlhšie fungujúcou spoločnou politikou EÚ. SPP možno rozdeliť na tri rôzne oblasti: priama podpora, trhové opatrenia a rozvoj vidieka. Slovenská republika patrí medzi prijímateľov, ktorým priama podpora v sledovanom období z roka na rok klesá. Taktiež pomoc z druhého piliera dosahuje na Slovenku nižšiu úroveň v porovnaní s ostatnými krajinami EÚ.

Zdroje

- ANGELOVIČ, M. a kol. 2012. *Modelovanie vplyvu priamych platieb na rentu z pôdy a zisk poľnohospodárskych podnikov*. 1. vyd. Nitra : Slovenská poľnohospodárska univerzita. ISBN 978-80-552-0840-4.
- BURNÝ, P., 2010. *Reforming the Common Agricultural Policy perspective of 2013 and beyond*. [online]. [cit. 2021-06-21]. Dostupné z: <http://aab.bioflux.com.ro/docs/2010.2.175-186.pdf>
- EURÓPSKY PARLAMENT 2021. *Spoločná poľnohospodárska politika*. [online]. [cit. 2021-06-21]. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/sk/sheet/104/spolocna-polnohospodarska-politika-v-cislach>
- EURÓPSKA ÚNIA 2021. *Spoločná poľnohospodárska politika* [online]. [cit. 2021-06-21]. Dostupné z: <https://www.europskaunia.sk/spolocna-polnohospodarska-politika>
- HARAKALOVÁ, E., 2013 *Vývoj Spoločnej poľnohospodárskej politiky a ciele, zásady a nástroje jej uplatňovania v procese európskej integrácie*. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM. ISSN 1339-3502.
- KAŠŤÁKOVÁ, E., 2012. *Vybrané aspekty z operácií v zahraničnom obchode*. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM. ISBN 978-80-225-3409-3.
- MPSR., 2020. *Zelená správa 2010-2019 potravinárstvo a poľnohospodárstvo*. [online]. [cit. 2021-06-21] Dostupné z: <https://www.mpsr.sk/polnohospodarstvo-a-potravinarstvo/122>
- SPPK., 2015. *Spoločná poľnohospodárska politika*. [online]. [cit. 2021-06-21] Dostupné z: <http://www.sppk.sk/clanok/290>